

УДК 811.161.2'38'42

О. В. Кульбабська

Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри сучасної української мови

**«У СЕРЦІ З БОЛЕМ ПРОТИРІЧ ЛЮБЛЮ, НАДІЮСЬ І ЧЕКАЮ...»
(АНТИТЕТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СВІТУ В ПОЕТИЧНИХ
ТЕКСТАХ АННИ ДУЩАК)**

Статтю присвячено розгляду мовних контрастів як одних із суттєвих ознак поетичного дискурсу. Схарактеризовано найменшу смислову одиницю протиставлення – контрастему, яка об'єднує лексичні й контекстуальні антоніми висвітлено типологію реченневих структур, у яких зафіксовано різке протиставлення. Класифікація охоплює прості речення із закритим рядом однорідних членів, складносурядні речення із зіставно-протиставними відношеннями, складнопідрядні допустові речення, складні безсполучникові речення закритої типізованої будови, складні синтаксичні конструкції і надфразні єдності (текст). У цих синтаксичних одиницях антитеза створює надзвичайно виразний і експресивний образ світу.

Ключові слова: лінгвопоетика, мовна особистість, віршовий текст, стилістична фігура, протиставлення, контрастема, антонім, речення, надфразна єдність, функція.

Мова як основоположна ознака тексту віддзеркалює весь спектр можливих виявів вихідних принципів – особистісного та суспільного, національного й глобалізаційного, родинного і регіонального. В епіцентрі національно-мовної структури перебуває Людина як носій специфічного ментально-історичного й мовно-культурного психотипу. Мовна особистість у її найширших вимірах – і як автора тексту, і як адресата, який сприймає цей текст за ознаками його мовно-естетичного наповнення, і як персонажа, що діє в конкретиці мовного часу – дає змогу встановити онтологічну сутність світопорядку як вияв душевного стану ліричного героя – репрезентанта національно окресленої Я-концепції (С. Богдан, Н. Гуйванюк, С. Єрмоленко, В. Калашник, В. Кононенко, М. Крупа, А. Мойсієнко, Н. Сологуб та ін.).

«Формування образу автора, скажімо, тонкого лірика чи прагматичного реаліста, модерного поета чи прихильника фантазмагорійного сюжетотворення, віддзеркалюється як у художньому мовостилі, так і в організації образного світу тексту» [9, с. 21]. У сучасному поетичному словоряді можна констатувати орієнтацію на ускладнене метафоризоване мовомислення, інтелектуалізацію викладу, своєрідну закодованість текстового матеріалу з переміщенням акцентів із чуттєво-емоційної до фігурально-риторичної системи, у якій **контраст** є

основним принципом літературного відображення подій і засобом розкриття авторського задуму.

Контраст як інструмент дискурсивного моделювання світу витлумачують передусім як протиставлення або протиріччя предметів і явищ, експлікованих системою різнорангових мовних одиниць, як внутрішнє напруження між формою та змістом, ідеальним й реальним, великим і малим (В. Аврасин, Е. Айвазянц, І. Білодід, М. Блох, Л. Виготський, А. Мартіне, В. Маслова, М. Раффатер, А. Поповський, Н. Прокопенко, В. Русанівський, О. Тодор, В. Чабаненко, Р. Якобсон та ін.). Зокрема, нам імпонує виокремлення в художньому дискурсі найменшої смислової одиниці протиставлення – **контастеми**, що охоплює різні структурні рівні: фонетичний, лексико-фраземний, граматичний, стилістичний [1]. Н. Гриня, досліджуючи лінгвопрагматичні особливості контрасту в англійськомовному художньому прозовому дискурсі, акцентує увагу на таких особливостях контрастеми: 1) *структурнотвірних*, що їх устанавлюють через пізнання контрасту, заснованого на парності понять, асоціативно пов'язаних між собою відношень тотожності, відмінності, протилежності; 2) *семантичних* – опертих на антонімування лексичних, фраземних, фонетичних, граматичних і стилістичних одиниць, які втілюють контрастне сприйняття дійсності [там само].

Контрастема охоплює широкий арсенал засобів художньої виразності, серед яких основними мовленнєвими операторами протиставлення є антоніми, антитеза, оксюморон і повтор. Зокрема, найпоширеніша фігура поетичної мови – **антитеза** – ґрунтується на різкому протиставленні образів і понять. Якщо стилістичні параметри антитези вичерпно проаналізовано в багатьох наукових розвідках, то її синтаксична природа, в основі якої лежать *антитестичні семантико-синтаксичні відношення* (термін Н. Гуйванюк [2]), які забезпечують змістову єдність конструкції на основі протиставлення, контрасту й невідповідності двох явищ, ознак, дій чи ситуацій дійсності ще потребує спеціального аналізу. Розв'язання цієї актуальної проблеми зумовлює *мету й завдання* нашого дослідження: 1) виявити бінарний характер антитестичності, спираючись на семантику протиставності, на лексико-семантичне наповнення предикативних частин складних синтаксичних конструкцій; 2) звернути увагу на особливості передавання антитестичних відношень на рівні надфразної єдності й тексту.

Матеріалом наших наукових спостережень послужило поетичне слово відомої буковинської письменниці Анни Душак, яка, досягнувши шістнадцятиліття й упродовж наступних тридцяти трьох років, була прикута до ліжка важкою хворобою. «Вона жила Божим духом, силою серця і світлістю душі. Всі, великі і дужі, багаті і сильні меркнуть у своїй присутності на цім світі перед цією теплою щирою пташечкою, що навчилася любити, мріяти, дивуватися крізь біль і неміч» [8, с. 5]. Письменниця сприймала життя в контрастах, і це засвідчує цільність її сприйняття дійсності, виразність, афористичність, яскраву експресію, посилення емоційності поетичного мовлення.

За авторитетними лексикографічними працями, антитеза (гр. *antithesis* – протиставлення) – стилістична фігура, утворена через «підкреслене протиставлення протилежних життєвих явищ, понять, почуттів, думок, людських характерів» [15, с. 27], пов'язаних між собою спільною конструкцією або внутрішнім смислом [7, с. 40]. Отже, суть антитези полягає «в драматичному запереченні певної тези чи у вмотивованому контрастуванні смислових значень бінарних образів» [10, с. 48] для досягнення певного виражально-зображувального ефекту [6, с. 16].

Як виразний засіб риторики антитеза була описана ще в античних поетиках, які довели: контрастне в протиставленні адресат сприймає гостріше, виразніше, ніж неконтрастне. Ця особливість людської психіки зіставляти, порівнювати і протиставляти предмети, ознаки, дії тощо, і пояснює емоційність та експресивність стилістичних фігур, логічний центр яких становлять *антитези, протиставлення, зіставлення, оксюмори* [16, с. 26–27].

Отже, основою антитези є саме контраст, який може бути зовнішній або внутрішній, найчастіше зреалізований у сенсорних образах. Перший «оживляє образ для уяви, другий – для почуття» [там само, с. 136]. Наприклад: *О, як же мені хочеться в цю мить / У грудях мати камінь замість серця* (4, с. 39); *Жовтим листям осінь відпала, / По світах нас доля розвела. / Когось щедро щастям напувала, / А комусь нічого не дала...* (4, с. 107).

Мета використання антитези як стилістичної фігури полягає у протиставленні або зіставленні порівнювальних понять, явищ, ситуацій через поєднання їх мовних виражень в одному контексті для досягнення певного виражально-зображувального ефекту (увираження протилежності, підкреслення несумісності або, навпаки, діалектичного співіснування тих чи тих понять) [16, с. 26]. За допомогою контрастного зіставлення фактів, – як зазначає Л. М. Полюга, автор «Словника антонімів української мови», – «найяскравіше вимальовується їх глибина, бо на темному фоні найчіткіше видніється ясне, звучання чудово сприймається в тиші, знайшовши кінець чогось, підсвідомо шукаємо його початку» [13, с. 6]. Антитеза часто має яскраво виражену емоційність і стислість, що надає багатьом виразам, у яких вжито цю стилістичну фігуру, афористичності: *І радість і печаль – усе скороминує* (4, с. 58); *Нехай холодними крильми / Вже вітер листя обриває. / Там, де любові сонце сяє, / Ніколи не бувайми!* (4, с. 10); *Роки летять. Не хочуть зачекати. / Ані на час, ані лишень на мить...* (4, с. 70).

Поняття антитези в її співвідношеннях до інших стилістичних фігур, побудованих на протиставленні понять, явищ, дій чи властивостей, на жаль, не має однозначного тлумачення. Наприклад, В. Домбровський не вважає антитези синтаксичними фігурами, які «змінюють формально природний, мовною традицією вироблений і в граматиці описаний лад слів у реченні під впливом схвильованого почуття» [3, с. 126]. До синтаксичних фігур мовознавець уналежне паралелізм, інверсію, хіазм, асиндетон і полісиндетон, парантезу, еліп-

сис, ярмо і анаколуф, тоді як антитезу, оксиморон, парадокс, ступенювання, епексегезу і дієрезу вважає емфатичними, тобто такими, що, на його думку, мають на меті емфатичне (з гр. $\epsilon\mu\phi\alpha\sigma\iota\zeta$ – $\gamma\tau\eta\tau\psi\phi\lambda\phi$ – пересада [перебільшення]) в бесіді [там само, с. 135]. Проте у визначенні антитези мовознавець звертає увагу на особливості синтаксичної природи цієї фігури: *антитеза* – це паралельне «розміщення двох речень, що висловлюють протилежні або суперечливі думки» [там само, с. 136].

Із синтаксичного погляду можемо вести мову про різні типи протиставлень, репрезентованих в антитезах. Це передусім корелятивні пари словосполучень, простих ускладнених речень із закритими сурядними рядами антонімічних словоформ (акротези), складносурядні речення із зіставно-протиставними та розділовими сполучниками, складнопідрядні речення з допустовою семантикою, складні безсполучникові речення закритої структури із зіставно-протиставними відношеннями та надфразні єдності в експліцитним чи імпліцитним вираженням протиставності.

Антитетичні відношення устанавлюються завдяки лексичним і морфологічним засобам вираження, зокрема: 1) **протиставлення на власне-лексичному рівні** (зазвичай на рівні простого ускладненого речення). Для загострення поезії, надання їй завершеності, самостійної лірико-філософської форми Анна Душак максимально нагромаджує антонімічні пари, зокрема: а) **лексичні** (словникові), напр.: *Я так люблю на цьому світі дуже, / Усіх і все, і радість і печаль* (4, с. 9); б) **контекстуальні** (частіше), що розкривають індивідуальне авторське світосприйняття дійсності, як-от: *В серці вогонь вже не пече, а гріє...* (4, с. 14); 2) **протиставлення на лексико-синтаксичному рівні** (стає можливим за допомогою відповідної інтонації, сполучників, порядку слів – за сурядного, підрядного і безсполучникового зв'язках), напр.: *Нема для любові перешкод-зупину, / Чи то місяць сходить, чи сонце встає* (4, с. 16); 3) **протиставлення на синтаксичному рівні**: а) з експліцитно вираженими антитетичними відношеннями: *Хай наша зустріч перша і остання, / Але я щаслива, що вона була!..* (4, с. 16); б) з імпліцитно вираженими антитетичними відношеннями: *Весна, говорять, то пора кохання, / [ПРОТЕ] Мені ж бо осінь схвилювала кров* (4, с. 27).

В експлікації контрастеми в поетичному тексті виокремлюємо такі структурні різновиди антитези: 1) прості ускладнені речення (найчастіше із закритим сурядним рядом словоформ); 2) складносурядні речення із зіставно-протиставними сполучниками; 3) складнопідрядні речення (найчастіше допустово-протиставні); 4) складні безсполучникові речення; 5) складні синтаксичні конструкції з різними видами зв'язку; 6) надфразні єдності.

1. **Антитези – прості речення.** Зіставно-протиставні відношення виражають об'єднання двох протилежних, контрастно-несумісних однорідних членів речення, що утворюють замкнені сурядні ряди, їх однорідність постає всупереч логічному значенню членів речення, оскільки адресат їх сприймає як

протилежні. Антитези – прості речення, побудовані на протиставленні слів-антонімів, одне з яких має заперечну частку **не**, а також протиставний сполучник **а**: *Хтось добрим був до мене і не дуже* (4, с. 9); *Кохані кроки за моїм вікном. / Вони ж відлунням даленіють, тануть, – / Не на моїх, а на чужих стежках* (4, с. 28). Ряди присудків поєднуються сполучниковим зв'язком (за допомогою сурядних сполучників **а, але, та** (в знач. **а, але**), інколи в поєднанні з другим сполучним елементом), передаючи відношення невідповідності, суперечності, несумісності: *Не гріє уже сонце, а тільки світить* (4, с. 12). Така конструкція є різновидом антитези, яку ще називають **акротезою** – у вираженні «однієї з ознак предмета чи явища за рахунок заперечення протилежного» [18, с. 57].

Для актуалізації протиставлення, поетеса вдається до парцелювання поширювачів структурної схеми речення, напр.: *Роки летять. Не хочуть зачекати. / Ані на час, ані лишень на мить...* (14, с. 70). Антитеза може функціонувати і в порівняннях, створюючи ефект несподіваності [11, с. 367]. Напр.: *Пройду шляхом життя, як світло – крізь / темряву, – / І, знаю, піднімусь, якщо десь і впаду* (14, с. 86).

2. **Складносурядні речення** – найхарактерніший спосіб синтаксичного структурування антитез, антитетичні відношення в яких передають відповідні сурядні сполучники **а, та, але, проте, однак, однак**, кожен із яких має певний відтінок зіставно-протиставного значення. Наприклад, складносурядне речення закритої структури зі сполучником **а, та** (в знач. **а**) передає семантику: а) **обмеженого протиставлення**: *У благодатній тиші тій нікого, / А тільки ми з Тобою – Я і Ти!* (4, с. 90); б) **невідповідності**: *В долинах персики цвітуть, А в горах знову сніг...* (4, с. 45); в) **контрасту**: *Ти прости мені, прости, прости, / Що – єдине – щастя не ділити, / І своїм життям тобі іти, / А мені в блакитних мріях жити...* (4, с. 35); *Ще цілунки квітнуть на губах, Та тебе зі мною вже немає* (5, с. 13).

Складносурядне протиставне речення зі сполучником **але, та** (в знач. **але**) найвиразніше передає контраст, невідповідність, власне-протиставлення: *Не люблю я так розлуку, / Та нема без неї стріч...* (4, с. 40); *Ні, не очі були, але серце в сльозах* (4, с. 108); *Колись несли свою любов і щастя, Але так швидко літо відцвіло...* (5, с. 14). Подекуди цей сполучник вносить у протиставні відношення відтінок допустовості або виражає протиставно-компенсаційні відношення, подібно до сполучника **проте**: *Скупає мене хтось в словесному болоті, – / Та [ПРОТЕ], знаю, чистоти не зможе очорнити...* (4, с. 86).

3. До антитез – **складнопідрядних речень** – належать передусім речення із семантикою допустовості, предикативні частини яких мають подвійний підрядний-сурядний зв'язок: допустовий сполучник **хоч, хай, нехай, дарма що** – на початку підрядної частини та експліцитний або імпліцитний протиставний сполучник **а, але, а проте, проте** – на початку головної: *Хай іноді душа і плаче в тузі, – [АЛЕ, ПРОТЕ] Є і у цьому своя краса* (5, с. 12).

3. Антитези – **складні безсполучникові речення** закритої структури із семантикою протиставлення – здебільшого містять у предикативних одиницях антоніми, напр.: *Птахи прилітали, птахи відлітали, / Приносили весни, залишали зими...* (4, с. 123); *Ми ж, немов сузір'я, ув одно злилися... Ти – моє повітря, я – твоє життя...* (14, с. 23); *А в чому річ? У тому річ: / Одне – то ранок, друге – ніч* (4, с. 61). Хоча засобом вираження антитетичних відношень у зазначених типах речень із семантично не диференційованим синтаксичним зв'язком слугує синтаксичний паралелізм, інтонація та порядок слів, проте такі граматичні конструкції легко утворюють варіантні пари (ряди) зі сполучниковими, пор.: *Одне – то ранок, [А] друге – ніч.*

6. **Складні синтаксичні конструкції** з антитетичним значенням охоплюють речення з одним типом зв'язку, наприклад, безсполучниковим: *Мов у двох світах: я – тут, ти – там...* (4, с. 26), або з різними типами, зокрема: а) із сурядним та підрядним зв'язком: *Бо так добре, коли гарно у кожній / родині, / Коли всі у себе вдома, а не на чужині...* (4, с. 73); б) із підрядним і безсполучниковим: *Забути все і не питать у долі, / Чом щастя крихти – більше все журби* (4, с. 19) тощо.

7. **Антитези – надфразні єдності.** Поширеним способом синтаксичного структурування антитез у мові Анни Душак є експліцитні засоби вираження протиставлення на рівні тексту – сполучники **а, та, але, проте** між двома окремими реченнями, що утворюють надфразну єдність. Найчастотнішими серед них є сполучник **а**, уживання якого в тексті називають «сигналом повороту розповіді» [17, с. 348–358]. Думка, поділена на два блоки в антитетичній надфразній єдності завдяки логічному та смислового виокремленню, особливо увиразнюється максимально актуалізованою другою частиною (крім зіставно-протиставного сполучника, тут наявні особлива пауза й інтонація та відповідний розділовий знак – крапка, три крапки, знак питання чи знак оклику), що робить антитезу емоційною фігурою. Порівняймо:

- **зі сполучником А** (відношення зіставності, протиставлення, невідповідності, контрасту, семантичного конфлікту): *Щось проросло в душі, щось відцвіло. / А щось, як дим, розтануло і зникло* (4, с. 17);
- **зі сполучником АЛЕ** (протиставно-обмежувальні відношення): *Чому в житті так сталося, – не знаю, Що перетнувся наш з тобою шлях... Але є так, як доля забажала, І нині я – щаслива і сумна...* (5, с. 17);
- **зі сполучником ТА** (протиставні відношення): *До ніг мені, о, чуєш, я благаю, / Ти не стели квіток, ти не стели. / Бо ті зів'яли, що колись цвіли. / Та інших, ти це знаєш, не бажую* (4, с. 29);
- **зі сполучником ПРОТЕ** (власне-протиставні відношення): *Мовчанка – золото. Проте, / Бува того багатства надмір* (4, с. 52).

Рідше в антитезі спостерігаємо синкретичні відношення: а) **протиставно-розділові**: *Не від того полиночку / так гірчить на серці. / Чом нас ділять: / східняки то, а то – западенці* (4, с. 53); б) **протиставно-часові**: *Коли прихо-*

дить **травень**, сади квітують всюди. / **Як** наступає **січень**, то замерза ріка (4, с. 81).

У віршовому тексті на рівні імпліцитного вираження антитетичних семантико-синтаксичних відношень безсполучниковий зв'язок кількох (найчастіше двох речень) створює розгорнуті антитези: *О, дивний журавель, любов моя крилата, / Як радість – до небес! Як біль – душа в крові!* (4, с. 125); *А далі – безчасся чи час благовісний. Те буде без нас, ніби ми й не жили... Дарма. Душу й серце лишити б у пісні...* (5, с. 46). Отже, зв'язок між частинами антитетичної надфразної єдності буває сполучниковий і безсполучниковий.

Антитетичні відношення в тексті особливо виразні й у складі приєднувальних конструкцій: *Хто добрим був до мене і не дуже, / Дарую всім любов й душі тепло. / Бо це життя таке недовге, друже, / Оглянешся, – а літо відцвіло...* (4, с. 9).

Поглиблює виразність протиставлення гіпербола, повтор і використання лексичних антонімів, як-от: *Не винна я, не винен ти, – Обоє різні. Два світи* (4, с. 61); *Мене поїзд везе і крізь день, і крізь ніч, / Сонце й зорі ясні проводжають. / Тебе поїзд везе і крізь мить протиріч, / Що спалахують в серці й згасають...* (Вибр., с. 28).

Любов Мацько визначає антитезу «як розтин, серцевину пізнання речі /.../ спосіб заглиблення у природу пізаного явища» [11, с. 367]. Антитеза тим сильніше, чим яскравіше контраст між двома явищами або образами, з ідеями. Наприклад, антитетична експресія пронизує весь поетичний текст: *А я ще щастя і не знала, / Ще радості не допила... / Її крізь вікна виглядала, / Хвилини кожної ждала. / І ніби... ніби дочекалась!.. / Чарівний келих піднесла / До спраглих вуст... Опам'яталась: / В долонях – тільки кулька скла...* (4, с. 34).

Отже, в образній системі сучасної української поезії широко використовують антитези, що ґрунтуються на використанні антитетичних кореляцій, антонімічних пар, оксиморонів тощо. Вони збагачують мову, роблять її точною, яскравою.

Антитетична корелятивна пара набуває особливого звучання, розкривається в усій своїй повноті і в поетичних контекстах Анни Душак. Різке протиставлення понять дає письменниці змогу створити надзвичайно виразний, об'ємний образ. Антитеза сприяє малюванню картин, у яких зіставляються прямі й переносні значення слів, використано різке й несподіване зіткнення різнорідних понять [12, с. 58].

Особливо виразні антитези, у яких протиставляються не суміжні поняття, а побудовані на паралельних асоціаціях світу природи та людини. Змінність навколишнього світу, мить і вічність, сучасне й минуле, думки й почуття, рух і спокій, гармонія в природі, розлад у душі – все це знаходить вираження в антитетичному моделюванні художніх текстів [11, с. 368].

Отже, моделювання експресивних контекстів забезпечує Анні Душак відтворення окремих фрагментів картини світу, у яких протиставлення життєвих

реалій сприймаємо як незаперечний вияв людського життя. Уміле використання антитези розкриває невичерпний експресивно виражальний потенціал цієї лексико-семантичної категорії, яка в цілісній синтаксичній організації віршового тексту здатна уяскравлювати велич і значущість одних явищ та пересічність інших. У *перспективі* важливо продовжити вивчення синтаксичних параметрів інших стилістичних фігур у поетичній мові, результати якого стануть у пригоді для «Словника української поезії другої половини ХХ ст. – початку ХХІ ст.».

Література

1. Гриня Н. О. Лінгвопрагматичні особливості контрасту в англійськомовному художньому прозовому дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. О. Гриня. – Чернівці, 2015. – 20 с.
2. Гуйванюк Н. Синтаксична природа антитези (на матеріалі поезій Володимира Калашника) / Н. Гуйванюк // Невгасимий словосвіт : зб. на пошану проф. В. С. Калашника / уклад. : Микола Філон, Тетяна Ларіна. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 479–490.
3. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика / В. Домбровський. – Дрогобич : Відродження, 2008. – 488 с.
4. Душак А. А день у вічність відплива : Вибране : поезія, проза / А. Душак. – Чернівці : Букрек, 2009. – 184 с.
5. Душак А. Понад вечірнім Деревлюєм : поезії / А. Душак. – Чернівці : Місто, 1998. – 100 с.
6. Єрмоленко С. Я. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор; за ред. Єрмоленко С. Я. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
7. Квятковский А. П. Поэтический словарь / науч. ред. : И. Роднянская. – М. : Сов. энцикл., 1966. – 376 с.
8. Китайгородська В. Українка, емансипатка, кобзарівна / В. Китайгородська // Душак А. А день у вічність відплива : Вибране : поезія, проза / Анна Душак. – Чернівці : Букрек, 2009. – С. 5–6.
9. Кононенко В. Текст і образ : монографія / Віталій Кононенко. – К. ; Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський нац. ун-т імені Василя Стефаника», 2014. – 191 с.
10. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
11. Мацько Л. І. Стилістика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
12. Пентелок М. І. Культура мови і стилістика : пробн. підручн. для гімназій гуман. профілю. – К. : Вежа, 1994. – 240 с.
13. Полюга Л. М. Словник антонімів української мови / за ред. Л. С. Паламарчука / Л. М. Полюга. – [вид. 2-е, доп. і випр.]. – К. : Довіра, 1999. – 275 с.
14. Пономарів О. Стилістика сучасної української мови : підручник / Олександр Пономарів. – [3-тє вид., перероб. і доповн.]. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2000. – 248 с.
15. Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Пулинєць. – К. : Рад. школа, 1965. – 431 с.
16. Українська мова : [енциклопедія]. – К. : Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
17. Урысон Е. В. Союз А как сигнал «поворота повествования» / Е. В. Урысон // Логический анализ языка. Семантика начала и конца / отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – М. Инрик, 2002. – С. 348–358.
18. Щербаков А. В. Антитеза / А. В. Щербаков // Культура русской речи : энцикл. словарь-справочник / ред. : Л. Ю. Иванова и др. – М. Флинта; Наука, 2003. – С. 56–58.

References

1. Hrynia N. O. Linguopragmatic peculiarities of contrast in English fiction discourse : Extended abstract of candidate's thesis / N. O. Hrynia. – Chernivtsi, 2015. – 20 p.
2. Guyvanyuk N. Syntactic nature of antithesis (based on poems by Volodymyr Kalashnyk / N. Guyvanyuk // Unquenchable wordlight: Collected papers in honor of Professor. V. S. Kalashnyk / M. Filon, T. Larina (Eds.). – Kharkiv : KhNU, 2011. – P. 479–490.

3. Dombrovskiy V. Ukrainian style and rhythm. Ukrainian poetry / V. Dombrovskiy. – Drohobych : Vidrozhennia, 2008. – 488 p.
4. Dushchak A. A day in eternity outflows: Favorites: Poetry, Prose / A. Dushchak. – Chernivtsi : Bukrek, 2009. – 184 p.
5. Dushchak A. Over evening Derehluj : Poetry / A. Dushchak. – Chernivtsi : Misto, 1998. – 100 p.
6. Yermolenko S. Ya. The Ukrainian Language : a short glossary of linguistic terms / Yermolenko S. Ya (Ed.). – Kyiv : Lybid, 2001. – 224 p.
7. Kvjatkovskij A. P. Poetic dictionary / A. P. Kvjatkovskij / I. Rodnjanskaja (Ed.). – Moscow : Sovetskaja jenciklopedija, 1966. – 376 p.
8. Kytaihorodska V. *Ukrainian, emancipator; kobzarivna* / V. Kytaihorodska // Dushchak A. A day in eternity outflows: Favorites: Poetry, Prose / A. Dushchak. – Chernivtsi : Bukrek, 2009. – P. 5–6.
9. Kononenko V. Text and image / V. Kononenko. – Ivano-Frankivsk : Vasyl Stefaniuk Carpathian National University, 2014. – 191 p.
10. Dictionary of Literary Reference / Hromiak R. T., Kovaliv Yu. I. (Eds.). – Kyiv : Academia, 1997. – 752 p.
11. Matsko L. I. The stylistics of the Ukrainian language / L. I. Matsko (Ed.). – Kyiv : Vyshcha shkola, 2003. – 462 p.
12. Penteliuk M. I. Language Culture and Stylistics / M. I. Penteliuk. – Kyiv : Vezha, 1994. – 240 p.
13. Poliuha L. M. Dictionary of antonyms in the Ukrainian language / L. S. Palamarchuk (Ed.). – 2nd ed., rev. – Kyiv : Dovira, 1999. – 275 p.
14. Ponomariv O. Stylistics of the modern Ukrainian language / O. Ponomariv. – 3rd ed., rev. – Ternopil : Bogdan, 2000. – 248 p.
15. Dictionary of literary terms / V. M. Lesyn, O. S. Pulynets. – Kyiv : Radianska shkola, 1965. – 431 p.
16. Ukrainian language : Encyclopedia. – Kyiv : Ukrainian Encyclopedia named after M. P. Bazhan, 2004. – 824 p.
17. Uryson E. V. Conjunction A as a signal of «narration turning point» / E. V. Uryson // Logical language analysis. Semantics of the beginning and the end / N. D. Arutyunova (Ed.). – Moscow : Inrik, 2002. – P. 348–358.
18. Shherbakov A. V. Antithesis / A. V. Shherbakov // Russian Speech culture / L. Ju. Ivanova (Eds.). – Moscow : Flinta; Nauka, 2003. – P. 56–58.

O. V. Kulbabska

«AT HEART IN THE PAIN OF CONTRADICTIONS, I LOVE, HOPE AND WAIT...» (ANTITHETIC WORLD MODELING IN POETIC TEXTS BY ANNA DUSCHAK)

The article is devoted to the investigation of language contrasts as one of the essential features of poetic discourse. The author characterizes the smallest unit of semantic opposition – countersema, that combines both lexical and contextual antonyms; explains the typology of sentence structures, that recorded a strong contrast, was. The classification includes simple sentences with a closed number of homogenous members, compound coordinate sentences with comparative and contrastive relations, compound subordinate concessive sentences, complex asyndetic sentences of closed type structure, complex syntactic constructions and compositional constructions (text). The antithesis in such syntactic units creates extremely distinct and expressive image of the world.

Keywords: *linguistic poetics, language personalite, poetical text, stylistic figure, contrasting, kontrastema, antonym, sentences, super-phrasal unity function.*